

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA

14. července 1994 *

„Ochrana spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory –
Dovolatelnost ve sporech mezi soukromými osobami“

Ve věci C-91/92,

jejímž předmětem je žádost Giudice conciliatore di Firenze (Itálie) zasláná Soudnímu dvoru na základě článku 177 Smlouvy o EHS směřující k získání, ve sporu probíhající před tímto soudem mezi

Paolou Faccini Dori

a

Recreb Srl

rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory (Úř. věst. L 372, s. 31; Zvl. vyd. 15/01, s. 262),

SOUDNÍ DVŮR,

ve složení O. Due, předseda, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, M. Diez de Velasco a D. A. O. Edward, předsedové senátů, C. N. Kakouris, R. Joliet (zpravodaj), F. A. Schockweiler, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn a J. L. Murray, soudci,

generální advokát: C. O. Lenz,

vedoucí soudní kanceláře: H. von Holstein, náměstek vedoucího soudní kanceláře,

s ohledem na písemná vyjádření předložená:

- za P. Faccini Dori V. Premurosem, avocat u advokátní komory v Miláně, a A. Premuroso a P. Soldani Benzim, avocats u advokátní komory ve Florencii,
- za Recreb Srl M. Trovatem, avocat u advokátní komory v Římě, a A. R. Alessandro, avoué ve Florencii,
- za německou vládu E. Roederem, Ministerialrat na spolkovém ministerstvu hospodářství, a C.-D. Quassowskim, Regierungsdirektor na témže ministerstvu, jako zmocněnci,
- za řeckou vládu V. Kontolaimosem, zástupcem právního poradce Právní rady státu, a P. Athanasoulisem, právním zmocněncem u Právní rady státu, jako zmocněnci,
- za italskou vládu profesorem L. Ferrari Bravem, vedoucím služby diplomatických sporů ministerstva zahraničních věcí, jako zmocněncem, ve spolupráci s M. Contim, avvocato dello Stato,
- za Komisi Evropských společenství L. Gussettim, členem právní služby, jako zmocněncem,

s ohledem na odpovědi na písemnou otázku Soudního dvora:

* Jednací jazyk: italština.

– za německou vládu E. Roedera a C.-D. Quassowskiho,
 – za francouzskou vládu J.-P. Puissocheta, ředitele ředitelství právních věcí ministerstva zahraničních věcí, a C. de Salins, poradkyně na tomto ministerstvu, jako zmocněnci,
 s přihlédnutím ke zprávě k jednání,
 po vyslechnutí písemných vyjádření dánské vlády, zastoupené J. Moldem, právním poradcem na ministerstvu zahraničních věcí, jako zmocněncem, německé vlády, zastoupené E. Röderem a C.-D. Quassowskim, jako zmocněnci, řecké vlády, zastoupené V. Kontolaimosem a P. Athanasoulisem, jako zmocněnci, francouzské vlády, zastoupené C. de Salins, zmocněnkyní, italské vlády, zastoupené profesorem L. Ferrari Bravem, jako zmocněncem, ve spolupráci s I. Bragugliou, avvocato dello Stato, nizozemské vlády, zastoupené T. Heukelsem, zástupcem právního poradce u ministerstva zahraničních věcí, vlády Spojeného království, zastoupené J. E. Collinsem, jako zmocněncem, ve spolupráci s D. Wyattem, barrister, a Komise, zastoupené L. Gussettim, jako zmocněncem, na jednání konaném dne 16. března 1993,
 po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 9. února 1994,
 vydává tento

Rozsudek

- 1 Usnesením ze dne 24. ledna 1992 došlým Soudnímu dvoru dne 18. března 1992, položil Giudice conciliatore di Firenze v Itálii na základě článku 177 Smlouvy o EHS otázku týkající se zaprvé výkladu směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory (Úř. věst. L 372, s. 31; Zvl. vyd. 15/01, s. 262, dále jen „směrnice o smlouvách uzavřených mimo obchodní prostory“) a zadruhé možnosti dovolávat se této směrnice ve sporu mezi dodavatelem a spotřebitelem.
- 2 Tato otázka byla vznesena v rámci sporu mezi P. Faccini Dori, s bydlíštěm v Monze (Itálie), a společností Recreb Srl (dále jen „Recreb“).
- 3 Z předkládacího usnesení vyplývá, že dne 19. ledna 1989, aniž by byla předem P. Faccini Dori vyzvána, společnost Interdiffusion Srl s posledně uvedenou na hlavním nádraží v Miláně (Itálie), tedy mimo své obchodní prostory, uzavřela smlouvu na korespondenční kurz angličtiny.
- 4 O několik dní později P. Faccini Dori doporučeným dopisem ze dne 23. ledna 1989 informovala tuto společnost, že svou objednávku zrušuje. Společnost jí odpověděla dne 3. června 1989, že svou pohledávku postoupila společnosti Recreb. Dne 24. června 1989 P. Faccini Dori písemně potvrdila společnosti Recreb, že od svého zápisu odstoupila, přičemž se zejména dovolávala možnosti odstoupit od smlouvy stanovené směrnicí o smlouvách uzavřených mimo obchodní prostory.
- 5 Cílem této směrnice, jak vyplývá z jejích bodů odůvodnění, je zlepšit ochranu spotřebitelů a ukončit rozpory mezi vnitrostátními právními předpisy týkajícími se ochrany spotřebitele, rozpory, jež mohou mít dopad na fungování společného trhu. Směrnice ve svém čtvrtém bodu odůvodnění vysvětluje, že pro smlouvy uzavřené mimo obchodní prostory dodavatele je charakteristické, že podnět ke smluvnímu jednání zpravidla pochází od dodavatele a spotřebitel není na smluvní jednání připraven nebo je neočekává. Spotřebitel často nemá možnost porovnat jakost a cenu nabídky s jinými nabídkami. Podle téhož bodu odůvodnění je prvek překvapení

- obecně spojen nejen se smlouvami sjednávanými před domovními dveřmi, ale rovněž s jinými typy smluv uzavíraných dodavatelem mimo jeho obchodní prostory. Směrnice má tudíž za cíl, jak vyplývá z jejího pátého bodu odůvodnění, poskytnout spotřebiteli právo odstoupit od smlouvy ve lhůtě alespoň sedmi dnů, která by mu umožnila ještě jednou posoudit závazky vyplývající ze smlouvy.
- 6 Dne 30. června 1989 požádala Recreb Giudice conciliatore di Firenze, aby přikázal P. Faccini Dori, aby jí zaplatila dohodnutou částku zvýšenou o úroky a náklady.
- 7 Jednostranným platebním rozkazem vydaným dne 20. listopadu 1989 uložil soudce P. Faccini Dori zaplatit tyto částky. Paola Faccini Dori podala proti tomuto rozkazu odpor ke stejnému soudci. Znovu uplatnila, že odstoupila od smlouvy za podmínek stanovených směrnici.
- 8 Je nicméně nepochybné, že v rozhodné době skutkových okolností Itálie nepřijala žádné opatření k provedení směrnice do svého vnitrostátního práva, přestože lhůta stanovená pro její provedení uplynula dne 23. prosince 1987. Itálie tuto směrnici totiž provedla až decreto legislativo č. 50 ze dne 15. ledna 1992 (GURI, řádný doplněk k č. 27, ze dne 3. února 1992, s. 24), který nabyl účinnosti dne 3. března 1992.
- 9 Předkládající soud se tázal, zda nehledě na to, že v rozhodné době skutkových okolností případu Itálie neprovedla směrnici, může použít ustanovení této směrnice.
- 10 Položil tedy Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:
„Musí být směrnice Společenství č. 577 ze dne 20. prosince 1985 považována za dostatečně přesnou a podrobnou a, v případě kladné odpovědi na tuto otázku, mohla mít účinky ve vztazích mezi jednotlivci a italským státem a ve vzájemných vztazích mezi jednotlivci v průběhu období mezi uplynutím 24 měsíců stanovených členským státem k tomu, aby dosáhly souladu s touto směrnicí, a dnem, kdy italský stát dosáhl souladu s touto směrnicí?“
- 11 Je třeba poukázat na to, že směrnice o smlouvách uzavřených mimo obchodní prostory ukládá členským státem přijmout určitá pravidla určená k úpravě právních vztahů mezi dodavateli a spotřebiteli. Vzhledem k povaze sporu mezi spotřebitelem a podnikatelem vyvolává otázka položená vnitrostátním soudem dva problémy, jež je třeba zkoumat odděleně. Týká se především bezpodmínečného a dostatečně přesného charakteru ustanovení směrnice, jež se týkají práva odstoupit od smlouvy. Dále se týká toho, zda se při neexistenci opatření k provedení směrnice lze ve sporech mezi soukromými osobami dovolávat směrnice, jež ukládá členským státem přijetí určitých pravidel určených právě k úpravě vztahů mezi těmito osobami.
K bezpodmínečnému a dostatečně přesnému charakteru ustanovení směrnice o právu odstoupit od smlouvy
- 12 Podle čl. 1 odst. 1 se směrnice vztahuje na smlouvy, na základě kterých dodavatel dodává spotřebiteli zboží nebo poskytuje služby, uzavřené v průběhu zájezdu organizovaného dodavatelem mimo jeho obchodní prostory nebo v průběhu návštěvy dodavatele nebo u spotřebitele na jeho pracovišti, neuskutečnila-li se návštěva na výslovnou žádost spotřebitele.
- 13 Samotný článek 2 upřesňuje, že „spotřebitelem“ se rozumí jakákoli fyzická osoba, která v transakcích spadajících do oblasti působnosti této směrnice jedná za účelem, který nelze považovat za jeho podnikatelskou činnost nebo výkon povolání.
- 14 Tato ustanovení jsou dostatečně přesná, aby umožnila vnitrostátnímu soudci poznat, kdo jsou osoby povinné ze závazků a kdo jsou osoby oprávněné. V tomto ohledu není třeba žádné zvláštní prováděcí opatření. Vnitrostátní soudce se může omezit na to, že

- ověří, zda smlouva byla uzavřena za okolností popsaných ve směrnici a zda k jejímu uzavření došlo mezi dodavatelem a spotřebitelem ve smyslu směrnice.
- 15 Na ochranu spotřebitele, který uzavřel smlouvu za takových okolností, stanoví článek 4 směrnice, že se od dodavatelů vyžaduje, aby písemně poučili spotřebitele o jejich právu odstoupit od smlouvy a současně jim sdělili jméno a adresu osoby, vůči které mohou toto právo uplatnit. Dodává zejména, že v rámci čl. 1 odst. 1 musí být tato informace dána spotřebiteli v okamžiku uzavření smlouvy. Konečně upřesňuje, že členské státy musí zajistit, aby jejich vnitrostátní právní předpisy stanovily vhodná opatření na ochranu spotřebitele v případě, že poučení uvedené v tomto článku nebude vydáno.
  - 16 Kromě toho čl. 5 odst. 1 směrnice stanoví zejména, že spotřebitel má právo v souladu s postupem stanoveným vnitrostátním právem odstoupit od účinků svého závazku zasláním oznámení ve lhůtě alespoň sedmi dnů po datu, ke kterému ho dodavatel v souladu se způsoby a podmínkami stanovenými vnitrostátními právními předpisy informoval o jeho právech. Odstavec 2 upřesňuje, že zaslání oznámení má za následek, že spotřebitel je zproštěn všech závazků vyplývajících ze zrušené smlouvy.
  - 17 Články 4 a 5 přiznávají členským státům určitý prostor pro volné uvážení, pokud jde o ochranu spotřebitele v případě, že dodavatel informaci neposkytne, a pokud jde o stanovení lhůty a způsobů pro odstoupení od smlouvy. Touto okolností však není dotčena přesná a bezpodmínečná povaha ustanovení směrnice, která jsou dotčena ve sporu v původním řízení. Tento prostor pro volné uvážení totiž nevylučuje možnost určit minimální práva. V tomto ohledu z podmínek článku 5 vyplývá, že odstoupení od smlouvy je třeba oznámit v minimální lhůtě sedmi dnů od okamžiku, kdy spotřebitel obdržel od dodavatele požadovanou informaci. Je tudíž možné určit minimální ochranu, jež by měla být v každém případě zavedena.
  - 18 Pokud jde o první nastolený problém, je tedy namíste odpovědět vnitrostátnímu soudu tak, že čl. 1 odst. 1, článek 2 a článek 5 směrnice jsou bezpodmínečné a dostatečně přesné, pokud jde o určení oprávněných osob a o minimální lhůtu, v níž musí být odstoupení od smlouvy oznámeno.
K možnosti dovolávat se ustanovení směrnice o právu odstoupit od smlouvy ve sporu mezi spotřebitelem a dodavatelem
  - 19 Druhý problém nastolený vnitrostátním soudem se týká přesněji otázky, zda při neexistenci opatření k provedení směrnice ve stanovených lhůtách mohou spotřebitelé zakládat právo odstoupit od smlouvy vůči dodavatelům, s nimiž uzavřeli smlouvu, na samotné směrnici a uplatňovat toto právo před vnitrostátním soudem.
  - 20 Jak Soudní dvůr uvádí v ustálené judikatuře od rozsudku ze dne 26. února 1986, Marshall (152/84, Recueil, s. 723, bod 48), samotná směrnice nemůže zakládat povinnosti pro jednotlivce, a nelze se jí tedy vůči němu dovolávat.
  - 21 Vnitrostátní soud uvedl, že omezení účinků bezpodmínečných a dostatečně přesných, leč neprovedených směrnic na vztahy mezi orgány veřejné moci a jednotlivci by vedlo k tomu, že by normativní akt měl tuto povahu pouze ve vztazích mezi některými právními subjekty práva, ačkoli v italském právním řádu stejně jako v právním řádu každé moderní země založené na zásadě legality je stát právním subjektem podobným jakémukoli jinému subjektu. Pokud by bylo možné se směrnice dovolávat jen vůči státu, představovalo by to sankci za nepřijetí legislativních prováděcích opatření, jako by se jednalo o vztah čistě soukromé povahy.

- 22 V tomto ohledu stačí poukázat na to, že, jak vyplývá z výše uvedeného rozsudku ze dne 26. února 1986, Marshall (body 48 a 49), je judikatura o možnosti dovolávat se vůči orgánům veřejné správy směrnic založena na závazném charakteru, který článek 189 přiznává směrnicí, přičemž tento závazný charakter existuje pouze vůči „každému státu, jemuž je směrnice určena“. Cílem této judikatury je zamezit tomu, aby „stát mohl mít prospěch z toho, že nedodrží právo Společenství“.
- 23 Bylo by totiž nepřijatelné, aby se stát, jemuž zákonodárce Společenství ukládá přijmout určitá pravidla k úpravě jeho vztahů – nebo vztahů orgánů veřejné správy – s jednotlivci, a přiznání určitých práv posledně uvedeným, mohl dovolávat toho, že nesplnil své povinnosti, aby tak jednotlivci byli zbaveni prospěchu z těchto práv. Právě z tohoto důvodu Soudní dvůr uznal možnost dovolávat se vůči státu (nebo orgánům veřejné správy) některých ustanovení směrnic o uzavírání veřejných zakázek (viz rozsudek ze dne 22. června 1989, Fratelli Costanzo, 103/88, Recueil, s. 1839) a směrnic o harmonizaci daní z obrátu (viz rozsudek ze dne 19. ledna 1982, Becker, 8/81, Recueil, s. 53).
- 24 Rozšířit tuto judikaturu na oblast vztahů mezi jednotlivci by znamenalo přiznat Společenství pravomoc s okamžitým účinkem stanovovat povinnosti k tíži jednotlivců, ačkoli Společenství má tuto pravomoc pouze tam, kde je mu udělena pravomoc přijímat nařízení.
- 25 Z toho vyplývá, že při neexistenci opatření k provedení směrnice ve stanovených lhůtách nemohou spotřebitelé zakládat právo odstoupit od smlouvy vůči dodavatelům, s nimiž uzavřeli smlouvu, na samotné směrnici a uplatňovat toto právo před vnitrostátním soudem.
- 26 Navíc je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury od rozsudku ze dne 10. dubna 1984, Von Colson a Kamann (14/83, Recueil, s. 1891, bod 26) povinnost členských států dosáhnout výsledku stanoveného směrnicí, jenž ze směrnice vyplývá, jakož i jejich povinnost podle článku 5 Smlouvy přijmout veškerá obecná i zvláštní opatření ke splnění této povinnosti, jsou uloženy všem orgánům členských států, včetně soudních orgánů v rámci jejich pravomocí. Jak vyplývá z rozsudků Soudního dvora ze dne 13. listopadu 1990, Marleasing (C-106/89, Recueil, s. I-4135, bod 8) a ze dne 16. prosince 1993, Wagner Miret (C-334/92, Recueil, s. I-6911, bod 20), při použití vnitrostátního práva, ať se jedná o ustanovení přijatá před přijetím nebo po přijetí směrnice, je vnitrostátní soud povolán k jejich výkladu povinen činit tak v co největším možném rozsahu ve světle textu a účelu směrnice za účelem dosažení výsledku sledovaného směrnicí a dosažení souladu s čl. 189 třetím pododstavcem Smlouvy.
- 27 Pro případ, že by výsledku stanoveného směrnicí nebylo možno dosáhnout pomocí výkladu, je třeba připomenout, že podle rozsudku ze dne 19. listopadu 1991, Francovich a další (C-6/90 a C-9/90, Recueil, s. I-5357, bod 39), ukládá právo Společenství členským státům nahradit škodu, již způsobily jednotlivcům z důvodu neprovedení směrnice, pokud jsou splněny tři podmínky. Směrnice především musí mít za cíl přiznání práv jednotlivcům. Obsah těchto práv musí být dále možno identifikovat na základě ustanovení směrnice. A konečně musí existovat příčinná souvislost mezi porušením povinnosti, jež je uložena státu, a vzniklou škodou.
- 28 Směrnice o smlouvách uzavřených mimo obchodní prostory má nepochybně za cíl přiznání práv jednotlivcům a neméně jisté je to, že minimální obsah těchto práv může být identifikován pouze na základě ustanovení směrnice (viz výše bod 17).

- 29 Pokud dojde ke vzniku škody a tato škoda je způsobena tím, že stát porušil povinnost, jež mu byla uložena, je věcí vnitrostátního soudu, aby v rámci vnitrostátního odpovědnostního práva zajistil právo poškozených spotřebitelů na obdržení náhrady škody.
- 30 Co se týká druhého problému vzneseného vnitrostátním soudem, je třeba s přihlédnutím k předcházejícím úvahám odpovědět tak, že při neexistenci opatření k provedení směrnice ve stanovených lhůtách nemohou spotřebitelé zakládat právo odstoupit od smlouvy vůči dodavatelům, s nimiž uzavřeli smlouvu, na samotné směrnici a uplatňovat toto právo před vnitrostátním soudem. Vnitrostátní soud je nicméně povinen, pokud použije ustanovení vnitrostátního práva, ať již přijatá před přijetím, nebo po přijetí směrnice, vykládat je v co největším možném rozsahu ve světle textu a účelu směrnice.
- K nákladům řízení
- 31 Výdaje vzniklé dánské, německé, řecké, francouzské, italské, nizozemské vládě a vládě Velké Británie a Komisi Evropských společenství, jež předložily vyjádření Soudnímu dvoru, se nenahrazují. Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před vnitrostátním soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.
- Z těchto důvodů

SOUDNÍ DVŮR

rozhodl o otázce, jež mu byla položena Giudice conciliatore di Firenze usnesením ze dne 24. ledna 1992, takto:

- 1) Článek 1 odst. 1, článek 2 a článek 5 směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitelů v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory jsou bezpodmínečné a dostatečně přesné, pokud jde o určení oprávněných osob a o minimální lhůtu, v níž musí být odstoupení od smlouvy oznámeno.
- 2) Při neexistenci opatření k provedení směrnice 85/577 ve stanovených lhůtách nemohou spotřebitelé zakládat právo odstoupit od smlouvy vůči dodavatelům, s nimiž uzavřeli smlouvu, na samotné směrnici a uplatňovat toto právo před vnitrostátním soudem. Vnitrostátní soud je nicméně povinen, pokud použije ustanovení vnitrostátního práva, ať již přijatá před přijetím, nebo po přijetí směrnice, vykládat je v co největším možném rozsahu ve světle textu a účelu směrnice.

Due
Diez de Velasco
Joliet

Mancini
Edward
Schockweiler

Grévisse

Zuleeg

Kapteyn

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 14. července 1994.

Vedoucí soudní kanceláře
R. Grass

Předseda
O. Due

Moitinho de A
Kakouris
Rodriguez Igle
Murray